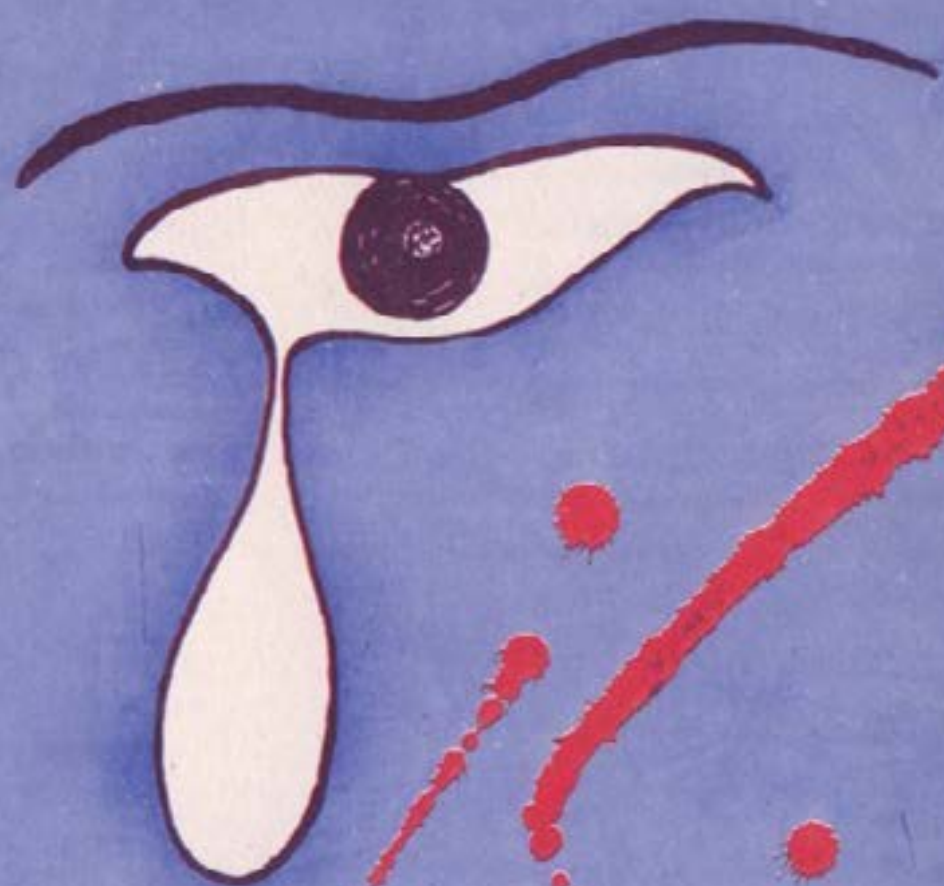

बुद्ध शौएम्फें लाग्छ

ललिता दीषी

Digitized By:

साझा शिक्षा ई-पाटी
OLE NEPAL

www.pustakalaya.org

www.olenepal.org

बुद्ध रोएभै लाग्छ

(कवितासङ्ग्रह)

ललिता 'दोषी'

२०५८

प्रकाशन सहयोग :

डा. तुलसीप्रसाद भट्टराई
प्राज्ञ तोया गुरुङ
डा. ओमवीर सिंह बस्न्यात
ज्योतिराज काफ्ले
लीला कुँवर
विमला सुवेदी

संस्करण : पहिलो २०५८

कम्प्युटर : समीर मुखिया (सुनुवार)

प्रुफ : पारसप्रकाश नेपाल

आवरण : रमेश पौडेल

मूल्य : ६०/-

मुद्रक : लुष प्रेस, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं
: फोन/फ्याक्स : ४७२५९६
email : lusha@mos.com.np

सुवासले गम्किएका फूल

अबला नारीको हृदय फूलको केसरभैं सुगन्धित र कोमल हुन्छ । त्यो कोमलता भावनाको रङ्गबाट प्रकट हुन्छ । कलाको भाषा हुँदैन, न त राजनीति नै हुन्छ । कलाभित्रको मुस्कुराहट कविले कविताबाट पोच्छ ।

यस 'बुद्ध रोएभैं लाग्छ' का संगालोभित्र धेरै रङ्गका फूलका मुस्कान फकिएको पाइन्छ । साउन-भदौमा खप्तड पाटनभित्र फुलेका फूलहरूजस्तै ।

कवयित्री ललिता 'दोषी' का मनका गमलाबाट जो जति कवितापुष्प प्रस्फुटित भए ती आँखालाई मात्र लोभ्याउँदैनन् हृदयलाई पनि चुम्छन् । एउटा फूल नछोईकन आँखाले हेर्नुहोस् र नाकले सुघ्नुहोस्, दुवै इन्द्रियलाई तिनको रूपसौन्दर्य र रसको मिठासले तृप्ति दिनेछन् । गद्यकवितामा पनि यतिको मौलिक मिठास भरिएको कविताको गमला बुद्ध रोएभैं लाग्छ भित्र भेट्टाउने औसर आजै मलाई मिल्यो ।

कविताको मूल कविका हृदयभित्र कुनै क्षेत्रको बज्रको चट्याङ्ग उसै पढेन जब उकुसमुकुसको वादल हृदयको आकाश चिरेर सलबलाउन थाल्दछ अनि निर्मल र आँसु भार्ने विजुली चम्किन्छ । त्यो विजुली ललिताभित्र चम्केको छ । अनि आँसु

बलिन्द्र धाराको रुपमा बर्सिन्छ । गमलामा फूल फुल्दछन् श्रृङ्गार,
करुण र विभत्स रस बोकेर यौटा-यौटा थुँगाभित्र भावना अनुरूप
जुन बेला जुन भाव उन्यो त्यति बेलाको मौका नगुमाई
ललिताजीले कवितामा क्यान्भास गर्नुभएको छ—

यस कवितासङ्ग्रहमा 'हुने विरुवाको चिल्लो पात'
उखानलाई चरितार्थ पारिएको छ । लगनशील परिश्रमको मीठो
फल अवश्य नेपाली कविता प्रेमी पाठकहरूले चाख्न पाउनुहुनेछ ।
यी फूलहरू चोखा र सुवासले गम्किएका छन् ।

ललिताजीको प्रयासलाई म हृदयदेखि साधुवाद दिन्छु ।

धर्मराज थापा

जनकविकेशरी

कास्की सदन,

स्वयंभू ।

मिति २०५८।६।१५

‘बुद्ध रोएभैं लाग्छ’मा विचरण गर्दा

कविता र जीवनको सम्बन्ध अत्यन्त गहिरो छ । कवितामा जीवनको कुनै न कुनै सूक्ष्म तरङ्ग अथवा विम्ब-प्रतिविम्बहरू भल्किएका हुन्छन् । अर्को शब्दमा भन्ने हो भने कविता र जीवन नडमासुजस्तै छन् । सशक्त कवितामा जीवनको छाया उत्रेको हुन्छ र यसैले समाजको दिशाबोध गराएको हुन्छ । काव्यसृजना त्यो हो जसमा स्रष्टाले भाषा, साहित्य, कला र संस्कृतिको संरक्षण तथा समुन्नतिका लागि आफ्नो पसिना बगाएका हुन्छन् । यिनै साधकहरूको अन्तस्करण, बौद्धिक चेतना र कल्पना नै जनसेवा र राष्ट्रिय सेवामा सर्वाधिक गुणग्राही भएर मानवजीवन गौरवमय बन्न पुगेको हुन्छ ।

कवितामा जीवनको अस्तित्व खोज्ने क्रममा यहाँ एक कवयित्री नेपाली साहित्यमा नवोदित तारा बनेर भुल्किएकी छिन् । उनको नाम हो— ललिता ‘दोषी’ ।

यो ‘बुद्ध रोएभैं लाग्छ’ कवितासङ्ग्रहको मन्तव्य लेख्ने क्रममा उनले मलाई आफ्नो कथासङ्ग्रह नै जो पहिल प्रकाशित भइसकेको रहेछ, ‘भल्किएका किनारा’ पनि हेर्न दिएकी थिइन् । मैले यो कथासङ्ग्रह सर्सरती सबै हेर्ने पनि । अधिकांश कथा निकै रोचक ढङ्गबाट प्रस्तुत भएको पाएँ । नारीमनोविज्ञानलाई

विभिन्न परिस्थितिमा गाँसेर आफ्ना कथासंरचनालाई उज्यालो पारेको अनुभव भयो । यस कथासङ्ग्रहमा समाजमा घटित अधिकांश नारीकै पीडादायक अनुभूति एवं भावप्रवाह सलबलाएका छन् । यौनशोषण, प्रेमविवाह, सामाजिक कुरीति, अर्थलिप्साका मनोवृत्तिबाट समाज कहाँसम्म विकृत हुन सक्छ र कतिसम्म गिर्न सक्छ भन्ने कुरा दर्साइएको छ । सरल भाव, सम्प्रेष्य भाषाको प्रयोग र प्रभावात्मक स्थितिको तर्कले गर्दा कथा अझ सुन्दर हुन पुगेको देखिँ । 'हुने विरुवाको चिल्लो पात' भनेभैं यस्ता कथाको संरचना गर्ने कथाकार ललिता दोषीका भाव सम्प्रेषण अझ कुशाग्र बन्दै जानेछन् भन्ने विश्वास लिन्छु ।

यहाँ प्रसङ्ग कविताको छ । अतः कविताको दृष्टिकोणबाट कवयित्री ललितालाई हेरौं । 'बुद्ध रोएभैं लाग्छ' नामक कवितासंग्रहमा जम्मा साठीवटा कविता सङ्कलित छन् । विभिन्न कविताका शीर्षकहरू पढ्दा तुच्छ खेलहरू, मृत्युपछिको महायात्रा, मुटु नरेट, पीडादायक नदी, शुभकामना आदि छन् । यस्ता कविताहरूदेखि बुद्ध रोएभैं लाग्छ ओभानो सिउँदो, दुःखी जीवन, विदेशी भूमिजस्ता थुप्रै फुटकर कविताहरूको सँगालो गाँस्तै साठीवटा बन्न पुगेका छन् । प्रस्तुत कविताका लहरहरूलाई वर्गीकृत गर्दा निम्न प्रकार राख्न सकिने देखिन्छ—

- (१) आफ्नो मातृभूमिप्रतिको श्रद्धा ।
- (२) देशप्रेम तथा सामाजिक जागरणका स्वरहरू
- (३) भाववेदनाका अन्तर्गुञ्जनहरू
- (४) राष्ट्रिय अथवा देशप्रेमका भावना
- (५) सामाजिक कुकृत्य, विकृतिहरू

- (६) प्रेमप्रणयका भावनाहरू
- (७) राजनीतिसन्त्रास जीवन
- (८) प्रकृतिप्रेम, वातावरणमूल्य
- (९) विदेशिएको कारणहरूका भाव इत्यादि ।

यिनै शाखाहरूमा वर्गीकृत गर्दा उनका कुनै कुनै रोचक कविताका पङ्क्ति हेरौं । कवयित्री विभिन्न कवितामा आफ्नै भाव र अनुभूति लिएर मीठा तरङ्ग भर्दछिन् । कतै माथि भनिएभैं देश प्रेमका भाव जुमुराएको देखिन्छ भने कतै आफ्नै माटोमा मुटुका दुकदुकी सलबलाएको देखिन्छ । कवयित्री कतै प्रकृतिप्रेममा बाँधिएकी मुना बन्दछिन् भने कतै अनुप्रासयुक्त पङ्क्तिमा रम्य खोज्दै लहरा-छहराको कलकलाएको ध्वनिमा बग्दै नेपाली पाखा-पहराको भाषाशैली टिपेर कल्पनामा हराएकी छिन् । शरदको सौन्दर्य र आनन्दाभूतिलाई उनका आँखाले कसरी टिपेको छ, त्यसको एक टुक्रा वर्णन हेरौं—

वर्णन तिम्रो छ आज तिमी नै गर रे धर्तीमा राज
 तिम्रो विरुद्ध कहीं कतै उठ्दैन रे आवाज
 जादूको छडी हो कि तिमी हो जगमगाउने चन्द्रमा
 विरही बटुवा गाउँछन् रे तिम्रै महिमा ।

उनी 'बुद्ध रोएभैं लाग्छ' कवितामा सन्त्रासको घडी यसरी देखिन्छन् ।

बुद्धको देशमा आज बुद्धको सन्देश छैन
छन् त केवल भय-त्रास र काला रातहरू
मान्छेले मान्छेलाई निमोठिरहेछन्
स्वतन्त्रताको नाममा हत्या, बलात्कार गरिरहेछन्
सोच्छु यही रहेछ प्रजातन्त्र !

उत्पीडन, जनसमाजको नग्नचित्र, समसामयिक युगको
चित्र, असामान्य वातावरण, जटिलताको पराकाष्ठा, हुर्हुराएर
तल खसेको देशको व्यथाको मानचित्र कोर्दैछिन् उनी र भन्छिन्-
मान्छेले मान्छेलाई निमोठिरहेछन्, स्वतन्त्रताको नाममा हत्या,
बलात्कार गरिरहेछन् । उनी राजनीतितर्फ फर्केर व्यङ्ग्य हान्छिन्-
स्वतन्त्रता प्रजातन्त्र भनेको यस्तो पो हुँदोरहेछ- भूटो, बिलकुल
भूटो, कुकृत्य लाग्दो संसार ! उनी आफ्ना कवितामा पीडादायक
मर्मका स्वर यसरी दर्साउँछिन्-

खरको छानो मेरो
शीत चुहन्छ तपतपी
मुटु काटे भैं लाग्छ
खुकुरीले छपछपी

हुन पनि हो, जीवनदेखि निराश बन्न पुगेको दुनियाँले अरू
कै देख्छ, कै अनुभूति गरेको हुन्छ ? जसको न समाउने हाँगो छ, न
त टेक्ने फेद नै रहेको छ । जस्तै- पराले भुपडीको एक अनाले

कल्पेभै जीवन बहेको छ भने । उनको यो कविता गरिबी, दुःख र पीडाले कुँदैएको प्रतीक र विम्बपूर्ण अभिव्यक्तिको मानसिक संसार हो ।

कवयित्री ललिताका कविताहरूमा समसामयिक युगचित्र, सापेक्ष धाराका अनुभूति, मर्मस्पर्शी चेतनाका भरना भरभर भरेको पाइन्छ । अर्कातिर उनका कविता सन्देश-संवाहकको माध्यम बनेका छन् । वास्तवमा उनले देश समाज चिनेकी छन्, जीवन बुझेकी छन्, आफ्नो देशको माटोलाई आत्मसात् गरेकी छन् ।

समग्रमा देश, माटो, परिस्थिति समाजलाई बुझेर निर्माणको भावना गर्ने प्रबल चेतना कविताहरूमा जगमगाएका छन् । अधिकांश कवितामा देश फुलेको र समाज अधि बढेको हेर्न खोज्ने लक्ष्य रहेको पाइन्छ । यस्तै कविता/काव्यसृजना भविष्यमा उनीबाट अझै कलात्मक शैलीमा कुँदिरहोस् भन्ने शुभकामना राख्दै कलम यहीं विसार्छु ।

कालीमाटी, काठमाडौं

डा. ओमवीर सिंह बस्न्यात

२०५८ असोज १२

आफ्नो भन्नु

यहाँहरूको असीम माया पाएर नै म पुनः तेस्रो कृति 'बुद्ध रोएभैं लाग्छ' कवितासङ्ग्रह लिएर यहाँहरू सामु उपस्थित भएकी छु । मैले सफलता पाउनुका पछाडि मेरो एकलो प्रयास मात्र होइन । मलाई ती महान् साहित्यकारहरूले हौसला प्रदान गर्नुभएको छ । वरिष्ठ साहित्यकार दाज्यू कृष्णप्रसाद पराजुली, जसले मलाई साहित्यमा खुट्टा टेकाउनुभयो । अन्य साहित्यकारहरूले पनि हौसला दिनुभएको छ । म उहाँहरू सबैप्रति ऋणी छु ।

साहित्यकार जनकविकेसरी धर्मराज थापाले हौसला प्रदान गर्दै मन्तव्य लेखिदिनु भएकोमा म उहाँप्रति आभारी छु ।

यो 'बुद्ध रोएभैं लाग्छ' भन्ने कविता संग्रह छापिनुको श्रेयचाहिँ साहित्यकार दाज्यू डा. ओमवीर सिंह बस्न्यातलाई दिन्छु । किन कि मैले धेरै साहित्यकारहरूको मुखबाट सुन्छु । अहिले कवितासङ्ग्रह पढ्नेको मात्रा ज्यादै नगण्य छ । त्यसैले मेरो मन कविता छपाउने विचारतर्फ लगभग मरि नै सकेको थियो । यस्तो समयमा उहाँले मलाई कविता छपाउने प्रेरणा दिनुको साथै आर्थिक सहयोग पनि गरिदिनुभयो, साथै मन्तव्य पनि लेखिदिनुभयो । म उहाँप्रति आभारी छु ।

यो पुस्तक प्रकाशन गर्नमा डा. तुलसी भट्टराई, प्राज्ञ तोया गुरुङ, डा. ओमवीर सिंह बस्न्यात, ज्योतिराज काफ्ले लगायत श्रीमान टेकबहादुर के.सी. दाज्यूहरू नेत्रबहादुर क्षेत्री, डा. राज क्षेत्री, सुरेश क्षेत्री, भाइ डा. दिनेश क्षेत्री, सुरेन्द्र क्षेत्री, मनिष क्षेत्री, सन्देश क्षेत्रीप्रति पूर्ण आभार व्यक्त गर्दछु ।

मलाई हौसला प्रदान गर्दै लेख्ने घच्घचाउने साहित्यकारहरूमा भने दाज्यू रमेश विकल, श्यामदाश वैष्णव, चूडामणि रेग्मी, मोहन दुवाल, ज्ञानुवाकर पौडेल, दुर्गाप्रसाद श्रेष्ठ, देवी पन्थी, जीवेन्द्रदेव गिरी, बुलु मुकारुङ, श्री ओम श्रेष्ठ रोदन, अनिल पौडेल, राजेश 'घायल', अर्जुन विरक्ति, गोबर्द्धनपूजा, छवीरमण सिलवाल, रविन्द्र कार्की, नर्मदेश्वरी सत्याल, नम्रता गुरागाई, जयन्ती स्पन्धन, सिर्जना दुवाल, कविता आर.सी., प्रतिभा वोहोरा, शोभा न्यौपाने, रेणुका भट्टराई लगायत नमूना मच्छिन्द्रको शिक्षक-शिक्षिकाहरू पनि हुनुहुन्छ ।

आफन्तहरूमा शेरबहादुर के.सी., नगराज के.सी. श्यामचरी, लाला, लीला, विमला, निर्मला, सुष्मिता, जानकी, मनकुमारी, उषा, ममता, सन्ध्या, सासू-आमा-केसरी खरेल, चन्द्रकुमारी खरेल, वसन्ती खरेल, अधिकृत गङ्गाबहादुर खरेल, सृजना खरेल, मुकुन्द गौतम, मीना गौतम छोराहरू आकाश के.सी., क्षितिज के.सी. ।

साथीहरू डा. शान्ता महर्जन, जमुना शाक्य, विन्दा भट्टराई, रामजी गिरी, युवराज गिरी, अमीर मैया रञ्जित, रूपा खत्री, नेत्रहीन साथी सुरेशराज भण्डारी, बुना, मिलन विक ।

अन्य सहयोगीहरूमा गुहनाथ पौडेल कम्प्युटरमा समीर मुखिया (सुनुवार), आवरण रमेश पौडेल सबैको सहयोगले नै यो पुस्तकले पूर्ण रूप लिन पाएको हो । त्यसैले उहाँहरू सबैप्रति मेरो हार्दिक धन्यवाद ! पाठकहरूको मायामा नै आफ्नो अस्तित्व बचाउने हामीलाई यहाँहरूबाट यस्तै माया, सुभाष, सल्लाह, सहयोग पाइरहूँ बस् यति ।

अन्तमा म यो पुस्तक स्वर्गीय हुनुभएका सम्पूर्ण राजपरिवारप्रति तथा माओवादी र प्रहरी भिडन्तमा मरेका अबोध जनताप्रति समर्पित गर्दछु ।

कसरी शान्त गरौं लौ यी छटपटी र पीडाहरू
परेको छ मुटुभरि लाखौंलाख चिराहरू
लाग्छ कतै छैन खुसी केवल शून्य शून्य छ,
सारा मृतकहरूको अबोध मुहारले सधैं सधैं रुवाउँछ ।

कविताक्रम

तुच्छ खेलहरू	१
मृत्युपछिको महायात्रा	३
मुटु नरेट	५
पीडाको नदी	६
शुभ-कामना !	७
बुद्ध रोएकै लाग्छ	८
ओभानो सिउँदो	९
दुःखी जीवन	१०
पूर्णविराम	११
विदेशी भूमि	१२
सुरक्षित	१३
क्षितिज	१४
सम्भ्रनाको घाउ	१५
सावधान भई बस	१६
प्रायश्चित्त	१७
व्यर्थ जीवन	१८
टुहुरो	१९
भूटो आश्वासन	२०
जिन्दागानी	२१
कामना	२२
आँसु पश्चात्तापको	२३
अमर	२४
फुलेको प्रजातन्त्र	२६
अस्तायो	२७
कोसेली	२८
बदला	३०
आगो सल्काउँछे	३१
नकाट	३२
कसरी फूल होला !	३३

पीडादायी दिन	३४
फरक	३५
शरदलाई स्वागत	३६
अर्थहीन यात्रा	३७
मनमा राख	३८
अमूल्य रत्न	३९
कच्चा कानुन	४१
भष्म गराउँछु	४३
बुद्धको सन्देश	४४
भिजेको अतीत	४६
अर्को मोड	४७
शान्ति	४८
जसलाई राष्ट्र दुख्छ	४९
शान्त समुद्र	५०
प्रतीक्षा	५१
बदनाम	५२
वार्ता सफल होस्	५३
प्रेमको परिभाषा	५४
मेरी आमा	५५
मन दुख्छ	५६
यस्तै यस्तै छ	५८
अनुभूति	६०
संस्कार	६२
अन्तिम सास	६४
तीतो सत्य	६६
त्याग	६७
घाट	६८
आक्रोश	७०
किन भरौं !	७१
उपहार	७२
व्यथित हृदय	७३

तुच्छ खेलहरू

देशका रक्षक लडिरहेछन् तँछाड-मछाड गरेर
कसरी हुन्छ शान्ति यहाँ मात्र भाषण छरेर
हामी नै हौं दोषी मनुज नेता छान्ने नजान्ने
जाली-फटाहा सबैलाई मात्र सन्त मान्ने

अङ्कुराउन नै पाएन खै हाम्रो प्रजातन्त्र
लुछाचुँडी गर्दागर्दा धुजा-धुजा भो प्रजातन्त्र
स्वार्थमै जुधे सबै साँढे जुधेसरि
हेर्न कोही भ्याउँदैनन् देश कठैबरी !

पाएसम्म खान-लाउन सबै चुप बस्छन्
तलमाथि केही भए सडकमा भर्छन्
निमुखालाई उस्काएर अधिअधि सार्छन्
गुलियो कतै केही भेटे आफैं मात्र चादछन्

कोलाहल छ जताततै रगतको छ खोलो
यो तन्त्रले सबैलाई भित्रसम्म पोल्थ्यो
बिते एघार शिशिर-बसन्त खै आएन
प्रजातन्त्रको फूल हेर्न जनताले खै पाएन

धेरै सजाए सपना जनताले देश स्वर्ग हुने
राम्रो लाउने, मीठो खाने, गरिबले सपना बुने
भनै दुःख-कष्ट भयो छियाछिया भए मुटुहरू
फाँडिएर गए सबै ती कोमल-कोमल बुढाहरू

लास नै हुनुपर्छ भोलि तिमी-हामी सबैले
देशको अस्तित्व नै मेटाउँछौ कि तिमीले
कति खेल्छौ भन स्वार्थी तुच्छ खेलहरू
ल्याउनेछौ यसै गरी देश बगाउने भेलहरू !

मृत्युपछिको महायात्रा

मृत्युपछिको महायात्रामा आउँछिन् कि सामेल हुन
सुनाइदिनु सन्देश उनलाई ए ! विरही गीतका धुन
नछोऊन् लास उनले कतै दाग लाग्ला
नदेखाऊन् प्रीतहरू कतै बात लाग्ला

म सहन्नै बदनामी उनको उनी हुन् चम्पा-चमेली
पतझड बनेर मजस्तै नभरून् कुनै घडी
सुकोमल हृदय ध्यो उनको नौनीभन्दा पनि नरम
कसरी मात्र म आज उनको बखान गरूँ !

उनी देख्दा लाग्थ्यो मलाई उनी हुन् स्वर्गकी परी
मेरो दिलमा बस्नलाई स्वर्गबाट आइन् भरी
यही सोच्यै मुना हुन् तिनी, म मदन हुँ तिनको
सारा दिनहरू बिते पौडँदा कल्पनामा उनको

गन्तव्य मात्र होइन भुलें मैले आफूलाई
उनका तस्विरहरू नमेटिने गरी बनाई
निर्धक्क भई निदाएँ राखेर मुटुभरि
कुनै सोच नै थिएन जालिन् कि उनी भरी

चलेछ विरह-हुरी ममाथि नै जोडले
चोरेछ तस्विर उनको कुनै पापी चोरले
भरिन् उनी मबाट हल्का बतासमा
केही पनि नबुझी सान्हो हताशमा

हेरें आज पनि रहेछ उनको डोब कतै
उनी जाँदा छुटाइछिन् उनको तस्विर यतै
कसैले भेटे भनिदिनू तस्विर लान उनलाई
उनको सम्झना नआओस् कुनै घडी मलाई ।

मुटु नरेट

दसैं नि आयो, तिहार आयो, आएन परदेशी
मुटुमा गाँठो पारेर हेछु सधैं नै लेक-बेसी
सानेले लायो ठूलेले लायो कपडा रङ्गीन
हाम्रो चाहिँ नयाँ लत्ता-कपडा सिलाउने कुन दिन !

छोराको माग छोरीको माग पुऱ्याऊँ कसरी !
एकपेट खान छैन नि यहाँ जुटाऊँ कसरी !
जीवनको खेल संघर्ष लेखा मेटाउन सकिदैन
जलेको मुटु कसैलाई पनि देखाउन सकिदैन

गरिब भएँ, अभागी भएँ सबै नै मै भएँ
आँखाको आँसु मेटाउन मैले सकिनँ कहीं गए
बाँचेको भए आऊ न प्रिय ! नरुवाऊ यसरी
सबैले हाँस्ने चाडमा मुटु नरेट बेसरी ।

पीडाको नदी

मनका सुनौला बगैँचाहरूमा
बालेको छु आगोहरू
लथालिङ्ग भई डढेका छन्
रहरका कोपिलाहरू

नाउ खियाउने दाउ गर्छु
पल्टिन्छन् ढुङ्गाहरू
कसरी मात्र यात्रा गरूँ
बर्सिन्छन् ढुङ्गाहरू

क्षत-विक्षत भएका छन्
कलेजो र फोक्सोहरू
औषधिको साटो लाउँछु
आँसुका थोपाहरू

अतीत र वर्तमान सम्झँदा
काम्छन् मनहरू
पीडैपीडाको नदीमा बिताएको छु
रहरलाग्दा जीवनहरू ।

शुभ-कामना

तिम्रै सम्भना आयो
मेरी प्यारी प्रियतमा !
नयाँ वर्षको तिम्रीलाई
छ मेरो शुभ-कामना

लालुपाते, गुराँस, क्यात्तुकेहरू
फुलेका छन् तिम्रै सम्भनामा पुनः
सिरसिर बतासले दिएको छ
तिम्रै मायालु धुन

आँखामा छ तिम्रो तस्विर
सम्भना टाढा हुन्थ्यो र किन !
छातीमै लुकाएको छ
तिम्रीलाई हरक्षण

फुल्नू तिम्री, फल्नू तिम्री
खुसी भई मुस्कुराउनू
जीवनका गोरेटाहरूमा
दुःख-दर्द नपाउनू
बस, यही शुभ-कामना मेरो लिनू !

बुद्ध रोएभैं लाग्छ

बुद्धको देशमा आज बुद्धको सन्देश छैन
छन् त केवल भय, त्रास र काला रातहरू
मान्छेले मान्छेलाई नै निमोठिरहेछन्
स्वतन्त्रताको नाममा हत्या र बलात्कार गरिरहेछन्
सोच्छु, यही रहेछ कि प्रजातन्त्र !

प्रजातन्त्र आउँदा मैले पनि खुसीको आँसु भारेथें
ठानेथें मानौं स्वर्ग नै बन्नेछ नेपाल
प्रजातन्त्रको स्वागत गर्न हातहरू पसारेथें
हर्षविभोर भई प्रजातन्त्रको नारा लाउँदै गीतहरू गाएथें

देश र जनताका लागि मर्छु भन्नेहरू
आफू-आफूमै गर्छन् लडाइँ खाल्डो खन्दै छन् अरू
शान्तिमय यो देशमा अशान्ति फैलाउनेहरू
आफ्नै स्वार्थका लागि जे गर्छौं वास्तै छैन अरू

सोच्छु आज कहाँ गए ती खुसी, उमङ्ग र उन्मादहरू
आज पीडैपीडा छ देखेर दर्दनाक दृश्यहरू
फूल फुलेको छैन मनमा नै डढेलो लागेछ सारा वनहरू
बुद्ध रोएभैं लाग्छ प्रजातन्त्रको वियोगमा ।

ओभानो सिउँदो

उनको सिउँदो किन ओभानो
मैले सोध्नै सकिनँ
किन माया लाइनन् उनले
मैले बुझ्नै सकिनँ

सुन्दरीमा अप्सरा थिइन्
कोमलमा सिमल-भुवालु
उनलाई देख्दा लट्ठिन्ये सारा
आकाशका सूर्य-ताराहरू

लाग्थ्यो पर्देन उनी रुन
मायाबिना तड्पिन
शरद् अँगाली बाँच्नेछिन्
जीवनको हरक्षण

आँखामा आँसु देख्दा आज
जलेको छ मन पुनः
खुसीखुसी समेटेर बाँच्न
देख्न पाइयोस् उनको शुभदिन ।

दुःखी जीवन

मनमा आगो बलेको छ
आँखाबाट वर्षा बसेर के गरौं
सन्तान भोक लागी रुँदा
दिन छैन कुनै कुरो

खरको छानो मेरो
शीत चुहिन्छ तपतपी
मुटु काटेभैं लाग्छ
खुकुरीले छपछपी

देवीसरि पत्नी मेरी
औषधिको अभावले मरी
दुई सन्तानलाई पनि
खान छैन पेटभरि

अभाव र गरिबी मेरो
हटेन कुनै घडी
दुःखैदुःखमा बित्यो जीवन
आएन सुख कठैवरी !

पूर्णविराम

पूर्णमा टाढिन्छे मसँग
औंसी अँगालोमा बाँधिन्छे
शरद् आउँछ-जान्छ
शिशिरले मितेरी लाउँछ

मेरा सङ्गी-साथी
शिशिर, औंसी र आँधी
यिनीहरू नै त हुन्
मेरा जीवनसाथी

जीवन कर्कलामाथिको पानी
त्यही जीवन नीरस हुँदा
मनमा हुन्छ ग्लानि
किन भयो खोइ यस्तो जिन्दगानी !

जिन्दगी शीतको थोपा
डाँडाको झुल्के घाम
रहर छैन केही अब
चाहन्छु जीवनको पूर्णविराम ।

विदेशी भूमि

याद आयो परदेशीको आँखा रसायो
विरही भाकामा न्याउली करायो
निष्ठुरी थिएन मन उसको युद्धमा नै पयो कि !
वीर नेपाली ऊ विदेशका लागि मयो कि !

आमालाई हँसाउछु, तिमीलाई हँसाउछु, गुन्यू ल्याउँछु भन्थ्यो
विदेशी भूमिलाई उसले अमूल्य जीवन दियो
न दियो सुख मलाई, न सक्यो ऊ नै हाँस्न
आमा जलिन् चितामा सकिनन् उसको वियोगमा बाँच्न

पीरैपीरमा बाँच्दै छु म साँची उसका मायाहरू
बीसौं वर्ष बित्दा पनि गएनन् उसका छायाहरू
आउँछ सपनीमा ऊ मेरो नीद भगाउँछ
उथलपुथल मन मेरो फेरि डगमगाउँछ

गाँस, बास, कपास त्यो खोज्ने विदेशी थलो भयो
जानीजानी पनि उसले युद्धलाई स्वागत गर्‍यो
मरेन आफै मात्र ऊ मायो आमालाई पनि
दूधको भारा सबै विदेशी भूमिमा चुकाई ।

सुरक्षित

कस्तो कविता कोन्यौ तिमीले ?
तिम्रो कविताको छेउ-टुप्पै बुझिन
तर पुरस्कृत भयौ वधाई
तिम्रा आँखाहरू रुझेन

तिमीले जे लेख्दा पनि कविता हुन्छ
तिमीले जे बोल्दा पनि माधुर्य भरिन्छ
त्यसैले तिमीलाई सडकका गल्लीगल्लीले चिन्छ
मान्छेको भीडमा तिमी उच्च मान्छे गनिन्छौ

तिमी चाँडै शिखर छुन सक्नेछौ मात्रा
कलम चलाइदिए पुग्छ
चाहे जेजस्तो होस् तिमीले लेख्नुपर्छ
मेरो कलमलाई रुन देऊ भैगो
तिम्रो कलमले मान्छेको मन जिते पुग्छ
तिमी सिँढी चढ्दै जान्छौ म भर्दै जान्छु यहाँ यस्तै हुन्छ

लेख लेख्दै जाऊ सूर्य तिम्रा दाहिने छन्
तिमी हराउनेछैनौ मजस्तै दहमा
तिमी पुरस्कृत हुनेछौ, तिमी बिलाउनेछैनौ
तिमी सुरक्षित हुनेछौ सदासदाका लागि ।

क्षितिज

चाहन्थें तिमीलाई
छातीभरि सजाउन
किन आयो आँधी ममा
मलाई नै उडाउन ?

पहाडसरि अडिरहैं
उलंदो भेल आएछ
फूलसरि बगाई मलाई
पछि पाखा लाएछ

चाहन्थें यी आँखाहरूमा
तिमीलाई नै लुकाउन
आँसुको वर्षा हुँदा
सकिनँ तिमीलाई अडाउन

शरद् भनी च्याप्दै थिएँ
शिशिर पो ममा आएछ
तिमीलाई छुन खोज्दा
हुरीले क्षितिजमा पुऱ्याएछ ।

सम्भनाको घाउ

सान्नानीको आज मलाई आयो धेरै याद
ताताताता रोटीहरू खान्थ्यौं एकैसाथ
दुङ्गामुढा, तेलकासा, आसपास, घैँसारी
खेल्दै हिँड्थ्यौं जङ्गल-जङ्गल हामी भौँतारी

ठूलाठूला आँखा उनका गोरोगोरो रूप
प्रकृति नै लट्ठिन्थ्यो देखी उनको स्वरूप
हिजोजस्तो लाग्छ मलाई त्यो बालापन
उनले मलाई गाली गर्दा रोएको यो मन

कहिले मलाई माया गर्थिन्, कहिले गाली गर्थिन्
गोरेटोमा आँखा बिछ्याई मोतीदाना भार्थिन्
कहाँ गइन् मुटु हराइन् ती कहाँ ?
सम्भनाको आलो घाउ अब्धै दुख्छ यहाँ ।

सावधान भई बस

सावधान, साहिँली-माहिली !
तिम्रो गाउँमा लाहुरे आउँदै छ
ललाई-फकाई भूटो माया देखाई
तिमीहरूको निष्कपट मायालाई
बम्बईको कोठीमा बिकाउनेछ

नफस्नु है तिमीहरू ती विषालु आँखाहरूमा
तिम्रो निर्दोष रूपले कोठीकोठीमा गोता पाउनेछ
पश्चात्तापले सारा जीवन खरानी बनाउनेछ

सम्हाली राख्नु यौवनलाई
क्षणिक लालचमा यौवन नफ्याँक्नु
एड्सजस्तो घातक रोगलाई सुन्दर बस्तीहरूमा नडाक्नु
घृणा गर्नु अपरिचितलाई मनहरूमा नराख्नु

सुनौला सपना देखाए पनि मनलाई बाँध्नु
फूलजस्तो जीवनलाई हिलोमा नभास्नु
फसिसकेपछि उम्कन गाह्रो छ त्यसैले सावधान भई बस्नु ।

प्रायश्चित्त

पाप त लाग्छ नै मलाई
हे पक्षी ! मैले तेरा पखेटा काटेको छु
उड्न खोज्ने तेरा रहरहरूलाई
निर्ममतासाथ टुक्र्याएको छु

तेरा सन्तानहरूको चिल्लीबिल्ली बनाई
तेरा रहरहरूलाई कुठाराघात गरेको छु
सास मात्र राखेर तँलाई
मैले जिउँदै मारेको छु

आकाश छुन्छु भन्थिस् तँ
तँलाई धर्तीमा झारेको छु
कठोर बनाएर मनहरू
तँलाई भुइँमा पछारेको छु

सम्भन्छु कति सरापे हुन् तेरा आँसुले
ठक्कर पाइस् होला कति !
आज पापको प्रायश्चित्त गर्दै
म छटपटाउँछु अति ।

व्यर्थ जीवन

सिर्जना सिर्जन सकिनँ मैले कतै
बाँच्नुको अर्थ भुलिरहेछु अबै
सीता, भृकुटी, पासाङ्सरि जन्मनु पो नारी
मजस्तो जन्मँदा हुन्छ धर्तीलाई भारी

पशुसरि जिइरहेछु नामबेगर कतै
पतझडसरि प्याँकिन्छु म जताततै
फूल हुनु त गुलाफको मत काँडा भएँ
बास्नाबेगर नै म ओइलिई गएँ

सकिनँ आकाश बन्न कहिले, तुँवालो मात्र भएँ
केही नगरी जिन्दगी मेरो त्यसैत्यसै गए
न फुलें मनमा म, न त बनमा नै फुलें
जन्मनुको अर्थ मैले त्यसै भुलें

न पानी बन्न सकें, न त शीतल छहारी
सधैँसधैँ मैले कतव्यसँग हारें
जन्मनुमा मेरो थियो कि केही अर्थ
केही नगरी मैले जीवन बनाएँ व्यर्थ ।

टुहुरो

आमा हुँदिहुन् त मेरी दूध-भात खुवाउँथिन् कि !
मेरो बाबु भनीभनी काखमा सुताउँथिन् कि !
भोक लागेको छ आज- पिउँदै छु आंसु
सबैले अभागी टुहुरो भन्छन्, म के खाएर बाँचू !

कहाँ जाऊँ ? कता जाऊँ ? आमा आऊ न लिन
बस्न मनै छैन यो पापी समाजमा एकछिन
दैवलाई तिम्रो खाँचो भयो मेरो भएन किन ?
तिम्रो अभावमा बाँच्न सकिदैन म एकछिन

रोएको मेरो मनलाई नुनचुक छर्छन् छिनछिन
बाँच्ने रहन मरिसक्यो आमा म यहाँ बस्दिन
आऊ आमा ! चाँडै आऊ, म बाटो हेरिरहेछु
यो समाज मलाई चाहिँदैन यहाँ त बाँचेर मरिरहे

भूटो आश्वासन

तिमीलाई कुर्सी चाहियो, मलाई पनि कुर्सी
कुर्सी पाएपछि मात्र हुन्छ आफ्नो फुर्ती
जनताको के कुरा आफ्नै पेट भरौं
सधैं जनतासामु भूटो आश्वासन छरौं

जनतालाई उता छिराई अर्को बाटो मोडौं
यताउति अलमलिन्छन् हामी पेट भरौं
जेल-नेल खाएको फल हामी भोग गरौं
शहीद अरू हुन्छन् हामी कुर्सीपछि मरौं

जनता मरे मर्दै गछ्छन् हामी मोज गरौं
हात परेपछि सत्ता रातदिन भोज गरौं
खिचातानी गरिरहौं काला नोट छरौं
देश नाङ्गो भए हुन्छ आफ्नो हुँदो गरौं ।

जिन्दगानी

रोपेर फूल मैले
माया गरेथें धेरै
बोटै उखेल्यो दैवले
बनाई बगैँचा अधुरै
न दियो हाँसो कहिले
न दियो खुसीहरू नै
रोक्दारोक्दै पनि आँसु
रह्यो सधैं बगी नै

छाया लिएर आई
भस्काइरहन्छे सधैं नै
कुरै नबुझी केही
कोपरिरहन्छे अभै नै
मलाई नै भन्छे पापी
बदनामी, बेइमानी
हृदयमा ठेस लाग्यो उसको
उसैले जान्दै नजानी
रोएर नै बित्यो मेरो
सारा जिन्दगानी ।

कामना

नहान दुङ्गा ती दह छ, आँखाहरूभरि
छचल्किन्छन् प्रिय सक्दिनँ रोक्न बाँधहरू ती
तिमी उषाजस्तै, फक्रंदो गुलाफसरि
तिमी सूर्य-चन्द्र, तिमी छौ आकाशभरि

तिमी हिँड्ने बाटामा फुलून् फूल हरघडी
म चाहन्थे तिम्रै रहर भुलून् लहलह गरी
वसन्तमै रमाऊ तिमी ढलमल गरी
दुखायो नभन्नू नभानू आँसुहरू ती

म डढेको ठुटोसरि प्रिय खाक भएथेँ
आफू आफैसँग प्रिय म भागिरहेथेँ
न बुझ्यौ तिमिले, न त सकेँ भन्न मैले
भक्तियो मन्दिर त्यो हेरी आँसु झारिरहेँ मैले

भक्त्यो आँसुधोपा तपतप गरी शीतहरूभै
बित्यो सारा जीवन प्रिय सधैं छटपटीहरूमै
तिमी पाउ चाल्दै शिखरहरूमा उक्लिरहन्
फुलेको फूलभै प्रिय तिमी सधैं हाँसिरहन्
यही कामना छ हरघडी मेरो प्रिय तिमिलाई
बिति नै रहोस् पल आँधी कहिले नआई ।

आँसु पश्चात्तापको

के अधिकार छ तिमीलाई हृदयमा राख्न मलाई ?
म होइन तिम्रो गीत, म होइन तिम्रो प्रीत
त्यो बहकाउ हो तिम्रो मैले माया गरेकै छैन हो
बदनाम गयौ किन ? मायालु भन्दै हिँड्यौ किन ?

तिमी ओइलिएको फूल, पतझड शिशिरको
तिमी बादल हो, प्रवाह हो खहरेको
तिमी स्वार्थी आफ्नै रहरको
म निर्दोष-निर्दोष, के छ परिभाषा प्रेमको ?

मलाई मात्र दुख्दो रहेछ तिम्रो हृदय फलामको
तिम्रो आँसु पानी, मेरो आँसु रगत हो
सम्झनू तिमी चेतावनी छ परिणामको
के इज्जत छ तिम्रो तिमी बौलाहाको ?

गयौ तमासा मेरो जीवनको
कुनै घाउ देखिनँ त्यो हृदयको
मात्र लालची हो तिमी धनको
भान्नेछैन कुनै दिन आँसु म पश्चात्तापको ।

अमर

भारी बोक्दै बितिगो जीवन हाँसेनन् कहिले ओठ
एकपेट भर्न आएको हुँ म रहरले आइनँ भोट
ताता र तुतु भन्दै छोरो खोज्दो हो मलाई
बिरानो देशमा बाँचेको छु है म मुटु जलाई

आमाको माया छोराको माया प्रियाको माया त्यो
जता नै जान्छु देखेभै लाग्छ सधैं नै छाया त्यो
पहाडमा जन्मै, पहाडमा हुकै, पहाडमै बढै म
साहूको ऋण तिरुँला भनी विदेश भरै म

आमाको ऋण, दूधको ऋण सकिनँ तिर्नलाई
बनेर कान्छा सेवा पो गरै विदेशी भूमिलाई
मजस्तो अनपढ नबनाऊ है त्यो मेरो छोरालाई
ब्याजको स्याज गर्न लाग्दा लडोस् ऊ नडराई

वनको फूल लालीमा गुराँस भएर फुलोस् त्यो
स्वदेशका लागि छाडेको मैले आमाको नासो हो
त्यसैका लागि बाँच्दै छु म याँ' गरेर ठूलो आँट
हीरा र मोती माग्दैन उसले माग्दै छ एकै गाँस

उसलाई एक गाँस खुवाउन भनी म खान्छु आधा गाँस
पीर र व्यथा बिसेर सबै सुत्दै छु आधा साँझ
कान्छा नै भनून्, भतुवा भनून् जे भनून् मलाई
संसारको माझ चिनाउन सकूँ म मेरो छोरालाई

आँखामा आँसु झर्न म दिन्न आँफू रोऊँ जति नै
फूलजस्तो हाँस सिकाउँछु म देखाउन्न पीर कुनै
पीर र व्यथा पिएर आँफू पिलाउँछु दूध उसलाई
चन्द्र र सूर्यजस्तो अमर बनाउँछु म त्यसलाई ।

फुलेको प्रजातन्त्र

कठ्याङ्ग्रि जाडोमा कटकट भए दाँतहरू ती
गर्मीमा लामखुट्टे, सक्दिन निदाउन कि
भाषणमै अलमलिए देशका शासकहरू ती
भूटो आश्वासनमै बितिरहेछन् क्षणहरू यी
न देखी सानीले फुलेको प्रजातन्त्रहरू
न दियो कसैले छोप्न भुत्रोबाहेक अरू
सधै हाँहाँ गछ्छे एक गाँस खाने रहरमा
सधै चोटै लाग्छ निर्दोष उसको अधरमा

न आउँछ दसैं नै, न तिहार आउँछ कतै
भोकै, नाङ्गै हिँड्छे जलनैजलन छ अभै
केमा हिँड्छन् शासक ! ऊ हिँड्छे बगरमा
खोजीखोजी हिँड्छे त्यो पापी शहरमा
दिई छोरोलाई पतिलाई गुमाई उसले
पोल्टो पान्यो रित्तै त्यो पापी प्रजातन्त्रले
उसैले गुमाई उसैले पाइन केही
खाए अरूले नै हिँडे मोज गरी
लासभै सडकमा बजारिन्छे घरीघरी
शासक गाली गर्दै धपाउँछन् वरिपरि
न बस्ने बास, न त खाने गाँसहरू नै भए
बित्त्यो उसको जीवन रोई-कराई हरेहरे !

अस्तायो

भोलिको चन्द्र, भोलिको सूर्य, आज नै अस्तायो
छोरीले होइन, छोराले मेरो मुन्द्रा र टप लग्यो
म पड्स हुँ आधुनिक छु ऊ सधैं भन्दछ
ट्विस्की र बियर ल्याउन भनी ऊ पैसा गन्दछ

‘ए’ पनि उसले चिनेको छैन अङ्ग्रेजी फलाक्छ
आवारा न हो कसैले भने उहीमाथि जाई लाग्छ
विकास भयो देशमा यहीं अरू केही भएन
विकृत संस्कार, अपाच्य शैली उडेर गएन

देशको गौरव, अरनिको वन्ला म यही सोच्दथें
परन्तु पाए देशै पो बेच्ने कपूत भै गए !
कपाल लामो, केटीको पुच्छर, आँखामा गाजल
कसरी बन्छ यो देश हाम्रो सन्तान छन् पागल !

कोसेली

दियौ है आमा डोको र नाम्लो कोसेली मलाई
दुख्छ है आमा घाउ मेरो सधैं नै चहराई
मेला र पात, भारा र पर्मा यही नै भो कर्म
छोरालाई काखा मलाई पाखा, गन्यौ नि अधर्म

सुस्केरा अनि सुसेलीसंगै बित्यो है जिन्दगी
अर्काको नासो भनेर सम्झी राख्यौ नि बन्धकी
पिठचूँको भारी बिसाऊँ कहाँ चौतारो पाइनँ नि
परेली सधैं रुझि नै रहे पुछ्छने कोही छैन नि

लाहुर गयो खसम मेरो न चिष्टीपत्र छ
सम्भेर आमा अतीत सबै मन यो जल्दछ
क्या गन्यौ भूल रोपेर तिमिले छातीमै त्रिशूल
भ्रपक्क फुल्यें गुराँस बनी रेट्यौ नि तक्दिर

यौवन सुक्यो, रहर सुक्यो, रगत सुक्यो है
सम्भेर पीडा मन हुन्छ चिरा धेरै नै दुख्यो है
सजेन कहिले सुन्दर सपना भत्केर गै रह्यो
वसन्तबहारले मलाई गिज्याई नै रह्यो

अक्षर चिन्न नदिई तिमिले भाँडा पो मझायौ
छोरीको जन्म हारेको कर्म भनेर बसायौ
पश्चात्ताप गरी नरोऊ आमा नदेखाऊ आँसु त्यो
तिम्रो त्यो भूलको सजाय मैले भोग्न नै परिगो
नि आमा भोग्न नै परिगो ।

बदला

म अल्मलिदा बाटोमा
उनी विरानो भइन्
खोल्ने सकिनन् आँखा
उनले चिम्ली रहिन्

खहरे मात्र रहिछन् उनी
सम्झिएँ सागर
उनकै मायामा डढेर भएँ
आज म पागल

भावनामा नै पौडिरहेँ
यथार्थ बुझ्न सकिन
उनलाई आफ्नो सम्झिरहे
पराई कहिले भनिन

उनले बदला लिइन्
रेटीरेटी छुराहरू
बुझ्नै चाहिनन् उनले कहिल्यै
साँचा कुराहरू ।

आगो सल्काउँछे

बिछोडको घाउले
पोल्दो रहेछ अति
किन हुन्छ पलपल
मलाई यो छटपटी ?

उसैले फ्याँकी मलाई
उसैले हानी बन्चरो
किन देवताको मन्दिरमा
उसैको रूप देखिइरह्यो ।

न सकी यथार्थ खोज्न
न खोज्ने चासो देखाउँछे
मलाई मात्र सधैं
खुकुरीले हिरकाउँछे

म भन्दै गर्छु केही कुरा
ऊ टाढाटाढा बिलाउँछे
म सुतिरहेको चित्तामा
सधैं आगो सल्काउँछे ।

नकाट

नजलाऊ मलाई धेरै
म जलिसकेको ठुटो हुँ
उजाडउजाड शिशिरको
कहालीलाग्दो बुटो हुँ

बदनाम बेवारिसे
फ्याँकिएको लास हुँ
कर्कलामाथिको पानीजस्तै
अडिरहेको सास हुँ

सक्छ्यौ भने हाँसिदेऊ
चाहन्छु तिम्रै खुसी
तिम्रो रहर फुलोस्, फलोस्
कामना छ यति

बचाउँछ्यौ अझ केही भने
अन्तै रहरहरू साट
म काटिइसकेकोलाई
रोई तिम्री नकाट ।

कसरी फूल होला !

कति त्रास ती कलिला मनहरूमा हाँसो नै छैन
सपनामा आत्तिदै उठ्छन् निआमा चैन छैन
भन्छन्- “हाउगुजी आउँछ रे, खान्छ रे हामीलाई,
बाटामा हिँड्दा पनि लान्छ रे हामीलाई ।”

“हिजो लग्यो रे हाम्रो साथीलाई, अस्ति परकी दिदी,
भोलि कसको पालो आमा ?” भन्दै रुन्छे छोरी-
“हो, हगि आमा ! आँखा, मृगौला भिक्छ रे,
माग्ने बनाउँदै हामीलाई बाटामा नै फ्याँक्छ रे ।”

यसरी रुन्छे नानी, मनमा हुन्छ ग्लानि
कसरी सम्झाऊँ खोइ आँखाबाट भर्छ पानी
त्रस्तत्रस्त मनहरूबाट कसरी सिर्जेला खोइ सिर्जना !
आजै ओइलिएको कोपिला भोलि कसरी फूल होला !

पीडादायी दिन

चङ्गासरि उडिरहेथें एकलैएकलै आकाशमा
चुँडिन्नं भन्थें तर भरेछु म धतुआ
हुरी आयो ममा यहाँ चट्याड बज्रियो
मेरो सुन्दर संसार लथालिङ्ग भै भक्तियो

आँसु मात्र बग्यो कति खुसी कहिले बगेन
सुन्दर विहानी यो जीवनले कहिले पनि देखेन
देखें काला रातहरू आगन्तुक पाहुना
आउँछन् यहाँ सधैं मात्र मलाई नङ्ग्याउन

नङ्ग्याउन आउनेलाई स्वागत गर्नुपर्छ
नत्र मेरो बूढो बाबु भोकले नै मर्छ
आफ्नै संसार भत्काएर गरेको छु सेवा
मेट्न सकिन्नं कहिले मैले अभागी भाग्यरेखा

गरिब हुँदा विरानो भए आफन्तजति सबै
काम खोज्दा पनि मैले पाइनं केही कतै
आफन्तले दिए मलाई यी पीडादायी दिए
यो दलदलेमा फसाउँने मलाई आफन्तहरू नै हुन् ।

फरक

केवल यत्ति नै छ फरक तिमी र ममा
तिमी आँसुलाई पानी देख्छौ
म आँसुलाई पीडामिश्रित रक्तिम भोल देख्छु

तिमी केवल बौलाहालाई मगज खुस्केको भन्छौ
म बौलाहाहरूमा थुप्रै पहाड वज्रेको देख्छु
ती मायालु दुकदुकीहरूका थुप्रै कथा सुन्छु

तिमी आत्महत्यालाई कायरता भनी घृणा गर्छौ
म ती लासहरूमा अनेकौं दर्दनाक दृश्यहरू देख्छु
केवल यत्ति नै छ फरक तिमी र ममा ।

शरद्लाई स्वागत

कति वर्णन गरूँ तिम्रो शरद् तिमी सुकुमार
तिम्रो स्वागत गर्न फुल्छन् सयपत्री, मखमली घरघर
धर्ती रङ्गीचङ्गी अनि आकाश स्वच्छ छ आज
खोलानाला निर्मल छन् पवन सिरसिर गरी
भन्दो छ घरीघरी आऊ शरद् नजाऊ छलीछली

दुःख सिद्धयो भन्दै गाउँछे चिरबिर् चरी
फुरफुर गर्दै उड्छन् बचेरा वरिपरि
न घाम भै पोल्छौ रे, न कपाउँछौ रे मुटु
आहा ! शरद् भनीभनी माया गर्छन् रे सुटुसुटु

वर्णन तिम्रै रे आज तिमी नै गर रे धर्तीमा राज
तिम्रो विरुद्ध कहीँकतै उठ्दैन रे आवाज
जादुको छडी हौ कि तिमी हौ जगमगाउने चन्द्रमा
विरही बटुवा गाउँछन् रे तिम्रै महिमा

भुलेका छन् धान रे आज धर्तीको मुटुमाभ्र
तिमी आउँदा स्वर्गकै हुन्छ रे यहाँ आभास
आयौ, अब नजाऊ रे परपर तिम्रै गान छ चराचर
जूनकिरीले बत्ती बाल्दा पात नाच्छ रे फरफर
तिमी नै हौ सबै भन्दै हिँड्छन् रे भ्रमर ।

अर्थहीन यात्रा

आँसु होइन यो
रहेछ वर्षे भरि
कहिले विश्राम छैन यसलाई
बर्सन्छ यो सधैं भरि

मन होइन रे मेरो
ठान्छन् दुःखासरि
चोटैचोटको दाग छ
मेरो छातीभरि

शरद् आएन कहिले यहाँ
आए शिशिरहरू
औसीको रातसरि
बिते जीवनका पलहरू

बगरको दुःखासरि
फ्याँकिएँ यताउता
अर्थहीन यात्राहरूमा
अलमलिएको छु म त ।

मनमा राख

पत्थर हो मानव दिल आँसुले पगलँदै
करुण क्रन्दन तिम्नो कसैले बुझ्दैन

पैसामा नै सबै यसको मूल्य हुन्छ
मनको मूल्य सबैतिर सजिलै टुङ्गिदै छ
आफन्तले हेर्ने दिल होइन अमूल्य गहना
किन छछ्छौं व्यर्थमा आफन्त भनी वेदना

आफैभित्र टाल आफैले सिउ पीडा
हुँदैन तिम्नो दर्दले कसैको मुटु चिरा ।
घाउमा मलम होइन तीर तिमी पाउँछौ
व्यर्थमा आफन्त भनी किन पो समाउँछौ !

गरिब हुनु नै अभिशाप हो आफन्तहरू सबैको
नछोऊ रुँदै पाउ मान्छेहरू कसैको
लडे उठ आफै हातहरू नमाग
साँचो अर्ती यही हो, सधैं मनमा राख ।

अमूल्य रत्न

ए सुन्दरी ! सुकुमारी ! रानी हृदयकी
तिमी हाँस्दा लाग्थ्यो मलाई सयौं सूर्य उदाए कि
जुनेली रातजस्ती स्वर्गबाट भरेकी परी
नदेखूँ मृगनयनमा तिम्रा मोतीदाना कसै गरी

फुलिरहनू, भुलिरहनू वसन्तको यामभै
नचुँडाओस् कसैले तिम्रा इन्द्रेनी सपनाहरूलाई
तिमीलाई कतै दुखे मलाई दुख्छ अंभै बढी
तिम्रो मनोहर जीवन देख्दा खुसी हुन्छु सधैंभरि

जहाँ टेक जता टेक मात्र फूल टेक
म छेक्छु आँधीवेरी सहन्छु चोट हरेक
बल्नुपर्छ दिलभित्र तिम्रो सधैं दियो उज्यालो
हटोस् तिमीबाट सधैं पापी रात कालो

सम्पूर्ण छयौ तिमी सृष्टिकी तिमीभैँ कोही छैन
तिम्रो आदर्शको बखान गरेर सिद्धिदैन
धन्य धर्ती तिमीले एउटा मोतीलाई जन्म दियो
म पापी थिएँ त्यसैले मसँग खोसी लियौ

तिमी अमूल्य रत्न कहिले ननासिने
अजम्बरी फूल तिमी कहिले नमासिने
तिमी अजर, अमर रहू सूर्य-चन्द्रसरि
कामना गर्छु तिम्रो अमरताको म सधैंभरि ।

कच्चा कानुन

आउंछन् रजाई गछन्, गिद्धे खेल खेल्दछन्
क्रन्दन, छटपटाहटमा मेरो हर्षमा सास फेर्दछन् ।
कोही भन्छन् पत्नीभन्दा तिमी ज्यादै सुन्दरी
स्वास्तीलाई नछोएको भयो वर्षेभरि

स्वास्ती सीता हुनुपर्छ आफू बिग्रे पनि
त्यसले बाटो विराई भने छोड्छु आजै पनि
चाहना पुरुषको हुन्छ नारी सहनशीला
सजिलै गाड्छन् पुरुष नारीहृदयमा किला

म वेश्या हुं कोठीकी लोग्नेवाटै बेचिएकी
लुटिरहेछन् हरक्षण तैपनि छु हेपिएकी
नाइनास्ति गरे भन्छन् तं वेश्या होस् वृन्दा होइन्
पीडा अरूलाई हुन्छ तँलाई केही हुदैन

कोही आउंछन् नशामा भुम्दै पैतला नटेक्ने गरी
सुन्छु तिनका पत्नी सन्तान भोकै बस्छन् दिनभरि
कोही आउंछन् भुँडे, कोही गाँठवाला
कोही आउंछन् अति वृद्ध निभाउन यौनज्वाला

म अस्ताउन चाहन्छु यो स्वार्थी संसारबाट
फाँसी भए बलात्कारीलाई हुँदैन केटी बेच्ने आँट
कानुन नै कच्चा भयो जलाइदेऊ ठेलीहरू
मरिरहेछन् मजस्ता लाखौंलाख चेलीहरू ।

भस्म गराउँछु

यात्रीहो ! कसरी गरूँ यात्रा ज्यादै कठिन भो
स्वार्थैस्वार्थमा नै लिप्त सारा संसार यो
टेकूँ पैतला कहाँ, कसरी बढूँ अगाडि !
जहाँ हेरूँ जता हेरूँ भेट्छु मात्र भाडी

लाग्छु चोट अधरमा चहऱ्याउँछु घाउ
उद्धारको भीख माग्दै कसको पाउ समाऊँ
मेरा सन्तान मरिरहेछन् मेरै आँखा अगाडि
टोलाएर हेरिरहेछु मात्र आँसु भारी

बिनारोगै मरिरहेछन्, बिनादोष नै मरे
सबै आए कुल्चीकाल्ची गर्दै अधि बढे
निर्धन छु, लाचार छु, रक्षक सपूतको
कसरी जाऊँ टुकुचामा टिप्न हीराहरू त्यो

कुलन्छन् कराउँछन् आफ्नै सन्तानहरू
“जन्माई अस्तित्व दिइनस् मार गला थिची बरु”
सुन्दै करुण पुकार तिनको आफैलाई जलाउँछु
पर्ख आफ्नै चितासँग सबैलाई भस्म गराउँछु ।

बुद्धको सन्देश

आओ जागृतिका घण्टहरू बजाऔं
यो तुफान कालरात्रि सबै मिली हटाऔं
हामीले हात बाँधे देशै डुब्छ भोलि
खेल्नेछन् मान्छेहरू तातो रगतको होली

युद्धमा होइन हामी शान्तिमा विश्वास गरौं
बुद्धको अर्तीलाई आओ सधैं मनमा भरौं
पहिरो आए पुछ्छ हामीलाई पनि
छोड्दैनन् चिताहरूले हाम्रो लास हो भनी

रोजीरोटी मागौं सिङ्गो देश नमागौं
स्वच्छ पानी मागौं मान्छेको बलि नमागौं
इतिहास कोरिँदा पुर्खाको आँसु लाग्ला
हामी आपसमा लड्दा स्याउ अरूको पाक्ला

आमा तिम्री मेरी, हामी सबैकी हुन्
“ननङ्ग्याओ मलाई” भन्दै आमा रोएकी छन्
त्यागौं सङ्कीर्ण सोचाइ सच्चा सपूत बनौं
स्वार्थको सानो त्यान्द्रो सबै मिली तोडौं

मनै पछ, भोलि आओ केही काम गरौ
पहरेदार सन्तान हामी आपसमा नलडौं
शान्तिप्रिय देशमा लौ शान्ति कायम गरौ
आओ सबै मिली शान्तिको ध्वनि छरौं

भिजेको अतीत

अलिकति त्विस्की देऊ
अलिकति मासु
विसेँर आफूलाई
केही त म हाँसूँ !

खुसीले होइन मैले
पीडाले हुँ पिएको
चिरिएको छाती लिई
छु आजसम्म जिएको

किनारा हुँ जान्छु सधैं
पानी लात हान्दै
बाँचिरहेछु अभै पनि
सन्ध्यालाई आफ्नो मान्दै

चाहन्छु भुल्न म
भिजेको अतीत त्यो
फगत मृत्यु मेरो
अन्तिम चयन हो ।

अर्को मोड

नेपथ्यमा लुकीलुकी तिमी रोएकी पो छ्यौ कि
एकान्तमा एकलै बसी टोलाएकी पो छ्यौ कि
सम्भनामा पौडंदै अतीतमा दौडन्छ्यौ कि
कोमल मनलाई कतै तिमी आगो लगाउँछ्यौ कि ?

भैगो नगर अब तिमी कुनै ताप बिलौना
सक्नुपर्छ अर्को मोडमा आफूलाई हिँडाउन
पसे तिमी खाल्डोभित्र उठाउँछ कसले
धुजाधुजा भयौ भने जुटाउँछ कसले ?

धेरै सहें चोट प्रिय अब चोट नदेऊ
शिशिर सम्झी हिजोलाई तिमी भुलिदेऊ ।

शान्ति

तिमीले पस्केको पीडा मैले खाइदिउँ
दुख्दो रहेछ, चहन्थाउँदो रहेछ, तरै पनि जिउँ

यात्रा हो, घाम-छाया परी नै रहन्छ
तिरस्कार भए पनि टरि नै रहन्छ
धेरै छन् आँसु पिउने म मात्र कहाँ छु !
थोरैमा हिँड्नुभन्दा धेरैमा संलग्न छु

टुट्दाटुट्दै धेरै टुटें बानी परिसक्यो
कतिकति भुमरी पनि टरिसक्यो
तिमीले सुरुवात गर्नु हिँडाउन काँडाहरूमा
सजिलै हिँड्न सक्छु अब त भालाहरूमा ।

भइखाला र पहिरोहरू सजिलै पार गर्छु
घाउलाई मलम भन्दै तिम्रै शब्दहरू छर्छु
अनि कहाँ दुख्छ घाउ, कहाँ चहन्थाउँछ !
तिम्रै घृणाले त भित्र शान्ति गराउँछ ।

जसलाई राष्ट्र दुख्छ

कहाँ खोजूँ जागिर सँगै आफ्नो कोही छैन
योग्य व्यक्ति राष्ट्रलाई चाहिँदै चाहिँदैन

जसको नाता राम्रो तिनै अधि बढ्छन्
कर्मठ व्यक्तिमाथि चढी बुझुक दाइँ गर्छन्
योग्यताको कदर यहाँ कसैले गर्ने भए
किन हुन्थ्यो नातावाद र कृपावादको भय ?

नबोलूँ भन्दा सङ्गी बोल्नैपर्छ यहाँ
गरिबका लागि डुबिदिन्छ डुङ्गा जहाँतहाँ
केके पाउँला भनी पढियो खेत बेचीबेची
सर्टिफिकेट हातभरि छैनन् धोती-टोपी

सुर्ताले सुक्यो सङ्गी जीउज्यान सबै
कहाँ गई बिसाऊँ म यी चोटहरूलाई
जहाँ जाऊँ पाउँछु म निराशा र वेदना
निष्पक्ष कोही छैन राजनीति छ सोच्नै आना

डुब्यौँ हामी, देश डुब्छ नउत्रिने गरी
चारैतिर स्यालैस्याल छन् हेर वरिपरि
सबैलाई आफ्नै पीर कसलाई चिन्ता राष्ट्रको ?
जसलाई राष्ट्र दुख्छ सधैं रित्तो हुन्छ त्यो ।

शान्त समुद्र

कसैले सोधे भनिदिनू म शान्त समुद्र हुँ
त्यसैले हान्दा दुझा म चुपचाप छु
विद्रोह गरिने कहिले जित्दाजित्दै पनि
छोडिदिएँ बाटो सजिलै अरू बढ्नु भनी

रित्तिएर पनि आफू अरूलाई खुसी चढाएँ
आफ्नै सपना रेटेर अरूको सपना फुलाएँ
अपसोस छैन केही पनि खसेको म भीरमा
बग्नु नै निको लाग्यो त्यसैले आइने तीरमा

जे भनून् मान्छेहरूले म भन्छु हुँ छहारी
सहेर प्रचण्ड गर्मी शीतल अरूलाई पारी
बुझ्नेले नबुझेर फेदै काटिदिए
आकाङ्क्षाहरू सबै सजिलै फटिदिए ।

प्रतीक्षा

किनारामा खडा भएँ
किनारा नै भत्किगयो
कोही आउने प्रतीक्षा मेरो
एकादेशको कथा भयो

इच्छा मन्यो भन्यो आँसु
कालोकालो रुतमा
गाउँदै हिँड्छे कथा मेरो
न्याउली आफ्नो गीतमा ।

न रोक्न चाहेर रोकिन्छे ऊ
न सक्छु म भुल्न पीडा
रम्ने इच्छा हुँदाहुँदै
मन भयो चिरैचिरा ।

बदनाम

सबछौ भने भुलिदेऊ
विगतका कथाहरू
पोल्ला चह्याउला कतै
जीवन उराठ गराउला

तिम्रो विषालु सोचाइले
मरेको मीठो रहर
मैले खाटा लगाए पनि
दुख्ला कि तिम्रो अधर !

नाम के, बदनाम के
मलाई वास्ता छैन
पूजा थियो मेरो प्रेम
पुतली-खेल होइन

तिमीले बेस्सरी सम्हाल मन
तिमी हारेको मान्छे
भावना नबुझी
पाउ सारेको मान्छे ।

वार्ता सफल होस्

सुत्न सकेनन् बालक बूढा नहान यसरी दिलमा छुरा
त्रस्तत्रस्त छ वातावरण सबैको छातीमा छ जलन
दुस्मन एक तिम्पो, हजारौं निर्दोष मरिरहेछन्
गाँस न बास भएर सडकमा कैयौं ढलिरहेछन्
सुनिदेऊ पुकार तिमीले हामी निर्दोष नेपालीको
वार्ता सफल बनाइ देऊ चैनको नीद त्यो
प्रभाव के हो नदेख्दै खुसी के हो नबुझ्दै
काँपिरहेछन् कलिला-कलिला मायालु ओठहरू
के देख्यौ खोइ तिमीले करोडौं अबोधका खोटहरू !

देश नै मसान भएपछि तिमीले पाउँछौं के ?
डढिसकेको खरानी तिमीले डढाउँछौं के ?
युद्धमा होइन तिमी शान्तिमा विश्वास गर
हिंसारहित युद्ध तिमी खुसीसाथ लड
तिम्पो आडमा कति च्याउ अरू पलाउँदै छ
तिमीले नगरे पनि दोष तिम्पो टाउकामा आउँदै छ
यो राष्ट्र तिम्पो पनि हो, तिमी सन्तान नेपालकै
नचुँड अरवौं आँखाहरूको नीद सुनिदेऊ पुकार सबै
देशै डुबे तिमी डुब्छौ, म डुब्छु रहन्नौं कोही
कोसँग राख्छौ विचार तिमी पश्चात्तापले रोई
पुकार छ तिमीलाई हामी निर्दोष नेपालीको
जपिरहेछौ हरपल तिम्पो वार्ता सफल होओस् ।

प्रेमको परिभाषा

हिजो तिमीले माग्यौ आज म मागिरहेछु
खोइ के छन् तिमीसँग प्रेमका परिभाषाहरू ?
मेरो जस्तै छातीमा चोटका दागहरू छन् कि ?
मैले जस्तै तिमी नाममा चढाएका मन्दिरका फूलहरू छन् कि ?

मैले जस्तै खाएका कसमका शब्दहरू छन् कि
या दुई शब्द मात्रा मीठा बोलीका प्रमाणहरू छन् ?
पापी भन्छ्यौ भन, मैले तिमीलाई अँध्यारोमै राखिदिएँ
बचाउन तिमीलाई भनी मैले आँसु घटघटी पिएँ

फगत मलाई रात दियौ शब्द बदनामीहरूको
आजसम्म दुखिरहेछ आलो घाउहरू त्यो
म देखिरहेछु मलम बोकेका तिम्रा हातहरू
निको पाउँन मलमले अब मभित्रका आघातहरू

मलाई मलम दिन्छ्यौ भने तिमी हाँसेर बाँच
चाँडोभन्दा चाँडो अन्तै मनहरू साट
सम्भ्रतिमी विजयी भयौ, म हारें बाचाहरूमा
छैन कतै तिमी नाम मेरा आत्माहरूमा ।

मेरी आमा

कालोकालो रूप छ, गालामा छ कोठी
चाँदीभैँ कपाल छ, छोटो लाउँछिन् धोती
आँखा ठूला कालाकाला सलक्क परेका आँखीभौं
गए तिनका दिन सबै राम्रो नलाईकनै

न बाँधिछन् चोलीका तुना, न धोती मिलाउँछिन्
मोतीभैँ कपाललाई सधैं गुजुमुज्ज बनाउँछिन्
आफ्नो पीडा बाँदै अरूको पीडामा छटपटाउँछिन्
कोही भोकैनाङ्गै भए भोको भुँडी भराउँछिन्

गरिनन् तिनले कहिले साँध-साँधियारका कुरा
खाइन् यातना तिनले हुर्काउन धेरै भुरा
न गर्जिन् मेघ भै कहिले, न लाइन् एक लपेटा
धर्ती नै हुन् तिनी, सहिन् कति चोट-चपेटा

छालमै डुब्यौं हामी मायाको भोको भएनौं
छटपटाउँदै कहिले पनि हामी पाखा गएनौं
अर्को जन्म भए कतै तिनै आमा-बाबु पाऊँ
ती मायालु काखमा निर्धक्क भै निदाऊँ ।

मन दुख्छ

वसन्तको रङ्गीचङ्गी बिहानीमा पनि
खोइ किन कतै मन दुख्छ
छडछड भरिरहेको भरना पनि
कतै रोएरोएभैं लाग्छ
मलाई मात्र यस्तो लाग्छ कि

तिमीलाई पनि लाग्छ ?

शहीदहरू गुहार माग्दै
सडकमा दौडिएभैं लाग्छ
नेपालआमा आँसुको दहमा
पौडिएपौडिएभैं लाग्छ
मलाई मात्र यस्तो लाग्छ कि

तिमीलाई पनि लाग्छ ?

बुद्धको भूमिमा सयौं हिटलर जन्मिएर
रगत पिडिरहेभैं लाग्छ
मान्छेले मान्छेकै आज
बलि चढाइरहेभैं लाग्छ
मलाई मात्र यस्तो लाग्छ कि

तिमीलाई पनि लाग्छ ?

विश्वकै शान्त मेरो देशमा
प्रत्येक क्षण बम पड्किएभै लाग्छ
फोहोरैफोहोरको डङ्गुरले
मेरो देशको अस्तित्व हराएभै लाग्छ
मलाई मात्र यस्तो लाग्छ कि

तिमीलाई पनि लाग्छ ?

तिमीलाई यस्तो लाग्दैन
आज समयले बुद्धलाई मागेको छ
त्रास नै त्रासमा बाँचेको नेपालीले
दुई मुस्कान हाँसो चाहेको छ
मलाई मात्र यस्तो लाग्छ कि
तिमीलाई पनि लाग्छ ?

यहाँ यस्तै छ

तिमी ओइलाएजस्तै
म पनि ओइलाइसकेको छु
हिँड्दाहिँड्दै थाकी आफैसँग
चुपचाप बसेको छु
भैगो हतार नगर भाइ !
भोलि यहाँका बस्तीबस्तीले चिन्छन्
आज म छैन तिमी छैनौ
भोलि हाम्रो नाम अमर हुन्छ
यहाँ यस्तै छ भाइ !
औसीमा जून खोजिन्छ
जिउँदो हुन्जेल घोचपेच गरिन्छ
मरेपछि मात्रै पुजिन्छ

आज फ्याँकिएका छन् रचनाहरू
हुन्छन् भोलि तिनै आकाश छुने
आज बासमती पलास हुन्छ
भोलि बासमती बासमती
आज चिन्दैनन् कसैले भाइ
मरेपछि तस्विरले चिनाइन्छ
बाँचुन्जेल प्रेरणाको हत्या हुन्छ
मरेपछि प्रेरणा जगाइन्छ

तिम्रा आफन्त छैनन् भाइ
 त्यस्तै मेरा पनि
 भावना किन उलंदो हो कुन्नि !
 वास्तविकता बुझेर पनि
 भन्छन्- “कति छपाइस् ?
 लेखेर पो के पाइस् ?
 तेरो भावना भावना नै हैन
 तँ शून्यमा हराइस् ।”
 म हराएको होइन भाइ
 आफन्तसँगको प्रतिस्पर्धाले
 डराएको मात्र हुँ
 भावनाको प्रतिस्पर्धा छैन यहाँ
 त्यसैले कलम नचलाएको मात्र हुँ ।

अनुभूति

मानौ ऊ बज्र हो
उसलाई कसैको घृणाले दुख्दै
आँसु रित्याइसक्यो गहको
त्यसैले आँसु किञ्चित् भादैन

थुप्रै अनुभूति बटुल्यो उसले
तोतेबोली पनि नफुट्दै
अभागी टुहुरो भन्दा रुन्थ्यो
त्यसलाई पनि चपायो
खाते, जिराहा भन्दा दुख्थ्यो
त्यसलाई पनि दबायो

घृणा, पीडा पचाउँदै
उसले सडकसँग मीत लगायो
ऊ निश्चित छ सडकजस्तै
त्यसैले दैलोदैलोबाट
फलाकिने चोर, फटाहा शब्दलाई
चुपचाप निलिदिन्छ विनाविद्रोह नै

बुभ्दैनन् मान्छेहरू
ऊ जलिसकेको खरानी हो, पुनः जल्दै
अचानो भइसकेको उसको छातीमा
खुकुरीको धारले फरक पार्दै

सबैलाई बेइमान देखे मान्छेका आँखाहरूमा
ऊ धूलो छचाप्दै

अभ्यस्त बनाउँछ आफ्ना कलिला हातहरूलाई
फ्याँकिएका प्लास्टिक, फलाम टिप्न छोड्दै
मान्छेको अस्तित्व नदिए पनि उसलाई
म मान्छे हुँ भन्दै हिँड्दै
एक पेट भर्न गल्लीगल्ली धाउँछ
लाम्खुट्टे र चिसो सिरेटोलाई
व्यथा पोख्ने साथी बनाउँछ ।

संस्कार

माघको ठन्डीमा चीरहरण भयो तिनको
कसले पारिदियो भीषण प्रकोप त्यो
कराउँछिन् पागलभै- अस्मिताको मूल्य देऊ
मेरा लालाबालाको आँसुको मूल्य बुझिदेऊ

चट्याड छ ममाथि अभै चट्याड नपार
म मरिसकेकीलाई अभै तिमीले नमार
दुनियाँले जे भने पनि म सिल्ली होइन बन्धु
सन्तानको भोक मेटाउन म सडकमा छरिएँ भन्दैऊ

लग्ने भयो कीरा नालीभित्र छुपेको
देख्छ सुन्दरीको पीडा, देख्दैन सन्तानलाई दुखेको
भोकैनाङ्गै कति दिन बिते, बुझेन कसैले
अपमानको बीउ छर्दै वेश्या भन्छन् सबैले

लुटाउँछु आफूलाई सिनोभै बनाई
एक गाँस खुवाउने रहरमा आफूलाई पोलाई
लुट्छन् किचिमिची पारी निर्मम बनेर अति
लुटेपछि भन्ने गर्छन्- हुन सिक त सती

स्वार्थ पूरा भएपछि मेघमैँ गडगडाउँछन्
दुर्गन्ध सडकको भन्दै लात्तीले पन्छाउँछन्
कस्तो कठोर हृदय, कस्तो संस्कार यो !
कसैले बुझ्दैन पीडा मनहरूको ।

अन्तिम सास

जति भुलूँ भुलूँ भन्छु सुस्तरी तिमी आउँछ्यौ
बसेर आँखाभित्र भन्भन् सताउँछ्यौ
नभन्छ्यौँ गहवाट सजिलै न छातीवाट भन्छ्यौँ
जति हाँसूँ हाँसूँ भन्छु भन्भन् तिमी अँचेदछ्यौ ।

न बुझ्यौ भावनाहरू हिजो न हेर्न्यौ नियाली छाती
चट्याङ बनेर बर्स्यौ जिउँदो लासमाथि
न पलाए छातीमा तिम्रो मायाका बीजहरू
न आयौ मरुभूमिमा लड्दा बनेर शीतहरू

घडा खोस्यौ सजिलै तिमीले मेरो अन्तिम सासमा
सन्ध्या दिई पठायौ तिमीले बिहानी प्रभातमा
कति मीठा सपना थिए तिमीसँग यात्रा गर्ने !
पीडाहरू बिसाएर तिम्रो काखमा मर्ने !

जिउँदै माग्यौ लास पाग्यौ फ्याँक्यौ पारि बगरमा
अटिन कहिल्यै म तिम्रो मायालु अघरमा
कति पिउँपिउँ मैले नसोध आँसुप्याला
तिम्रो मायाले भयो मेरो मात्र हाडछाला

भोभो आज नभार तिमीले गोहीको त्यो आँसु
बिर्सेर आफूलाई म चैनले बाँचुँ
तिम्रो सस्तो आँसुको मूल्य पक्कै मसँग छैन
भूल भो भन्दै तिमीले मुटु जलाउनुपर्दैन ।

तीतो सत्य

केके खान दिन्छौ मलाई चिता जलेपछि
मरिरहेछु भोकै आज अन्न छैन रत्ती
थुपारिरहेछौ कि नोटका बिटा
मृत्युपछि गर्नलाई मेरो भव्य श्राद्ध

नाङ्गै छु, माघ-फागुनमा जीउ कटकटाउँछ
पक्कै पनि मृत्युपछि आडले दोसल्ला पाउँछ
थुप्रै छन् रचनाहरू सौर्न कोको आउँछन्
फ्याँकिएका रचनाले भोलि देश चिनाउँछन्

आज छैन म कतै, स्मारकले चिनाउँछ
मेवा-मिष्टान्न धूप-दीप फोटोले पो पाउँछ
सम्मान गर्दै श्रद्धाको आँसु चुहाउँछन्
यस्तो स्रष्टा जन्मदैन भनी गुनगुनाउँछन्

शान्तिको कामना गर्दै वार्षिकी मनाउँछन्
हिजोको तीतो सत्य सबैबाट लुकाउँछन्
सहानुभूति देखाउँदै फोटोलाई सुमसुम्याउँछन्
यही हो हिजोको रीत यसैलाई कायम गराउँछन् ।

त्याग

जीवन के हो र साथी ! कर्कलाको पानी हो
भुत्केपछि अस्ताउने सानो जिन्दगानी यो
नलुट सपनाहरू कसैका, नलुट खुसीहरू
सकछौ भने बल्ल देऊ अरुकै घरमा बत्ती बरु

यदि सकदैनी भने चुपचाप बस तिमी
अरुको घर अँध्यारो देख्दा नखाऊ मासु किनी
के थाहा जीवन कहिले भैछ शीत बनी !
तिम्रो अनमोल विचारभन्दा ठूलो छैन केही पनि

ब्यूँभ, अब नसुत, उज्यालोतिर बढ
सत्कर्म गर्न विश्वास मनमा भर
नगर हत्या, बलात्कार, बाँध पापी मन
त्यागभन्दा ठूलो अर्को छैन कुनै धन ।

घाट

मान्छेको भीडमा पनि
बेग्लै अस्तित्व मेरो
सबै भन्छन्- मान्छेबाट
भरेको कर्म तेरो

तँ दुर्गन्ध होस् सडकको
भन्दै आक्रोश पोच्छन्
अचेतन अवस्थामै
मलाई हान्दै भाग्छन्

कोही डराउँछन् मसँग
भनेर ज्वालामुखी
कोही धपाउँछन् मलाई
शब्दवाणले कुटी

कोही भन्छन् दानव नै हो
कोही अर्धसिल्ली
कोही थुकी हिँड्छन् मलाई
कोही हेर्छन् जिल्लिई

थुप्रै अनुभूति बटुलें
जिन्दगीको बाटोमा
चैनको नीद मैले
पाउँछु मात्र घाटमा ।

आक्रोश

छातीभित्र बस्नेले नै छाती कोपरी
सारा दोषहरू ममाथि नै थोपरी

पन्छिई टाढा कतै नचिनेभैं गरी
आक्रोशको बाण हानी मेरो मुटुभरि

अफसोस त यसमा छ— पत्थर भइने किन
अरूका लागि मात्र रित्तिउँ म प्रत्येक दिन

सहियो कति सिरेटो अरूको मात्र हितमा
भुलेछु आफ्नो खुसी त्यो भुटो प्रीतमा ।

बदनाम बनें आफै निर्दोष हुँदाहुँदै
सारा जिन्दगी नै बित्यो मात्र रुँदारुँदै ।

किन भरें !

भरीमा रुभदैरुभदै
छहारी खोज्दै आएँ
छहारी खोस्दा तिमीले
थुप्रै गोता पाएँ

चिन्दाचिन्दै पनि सबैले
निर्मम बनेर जलाए
नौनीजस्तो मनलाई
छियाछिया बनाए

चुपचाप निल्लुपन्थो मैले
सारा दर्दहरू
कसरी पार गरें नसोध
जीवनका मोडहरू

घृणा लाग्छ आफैसँग
किन त्याग गरें !
सबैलाई बचाउँदै
किन आफू भरें !

उपहार

के दिऊँ उपहार तिमीलाई ?
दिल नै खाली छ
मसँग केवल बाँकी
आँसु निसानी छ

बिहानी दिऊँ भने
मसँग केवल रात छ
खुसी दिऊँ भने
मसँग केवल आघात छ

सकिनँ दिन केही तिमीलाई
त्यसैले आयु लग
निरोगी भएर तिमी
सधैं धर्तीमा बस ।

व्यथित हृदय

व्यथित हृदयको पीडा
तिमीले बुझिदिएको भए
किन आउँथ्यो ज्वारभाटा ?
किन छाउँथ्यो सन्नाटा ?

मेरा चीत्कारहरू
तिमीले सुनिदिएको भए
किन हुन्थ्यो मेरो घर
आज खण्डहर ?

मेरो अक्षरको भाषा
तिमीले बुझिदिएको भए
किन काटिन्थ्यो प्वाँख मेरो ?
किन सुक्थ्यो मायालु पंघेरो ?

नाम	:	ललिता 'दोषी'
जन्ममिति	:	वि.सं. २०२५।७।१६, ललितपुर, इमाडोल ।
घर	:	गुल्मी, अर्जे
हाल	:	बुद्धनगर, काठमाडौं
स्व. पिता	:	कुलबहादुर क्षेत्री
माता	:	सूर्यकुमारी क्षेत्री
शिक्षा	:	एम.ए. अध्ययन
पुस्तक कृति	:	प्रेमको परिभाषा (कथासङ्ग्रह, २०५६) भक्तिएका किनारा (कथासङ्ग्रह, २०५७) बुद्ध रोएकै लाग्छ (कवितासङ्ग्रह, २०५८)
प्रकाशोन्मुख कृति	:	कथा, कविता, गीत, उपन्यास आदि ।

...कवयित्री ललिता 'दोषी' का मनका गमलाबाट जो जति कवितापुष्प प्रस्फुटित भए
ती आँखालाई मात्र लोभ्याउँदैनन् हृदयलाई पनि चुम्छन् । एउटा फूल नछोईकन
आँखाले हेर्नुहोस्...

- जनकविकेशरी धर्मराज थापा

...कवयित्री ललिताका कविताहरूमा समसामयिक युगचित्र, सापेक्ष धाराका अनुभूति,
मर्मस्पर्शी चेतनाका भरना भरभर भरेको पाइन्छ । अर्कातिर उनका कविता सन्देश-
संवाहकको माध्यम बनेका छन्...

- डा. ओमवीर सिंह बस्न्यात